

HRVATSKA

Korupcija u medijima (1)

Prijateljska propaganda - kako kupiti novinara?

Piše: **Saša Paparella** - 21.06.2021

Od danas pa slijedeća dva mjeseca, svakog ponedjeljka u 11 sati, objavljujemo po jedan članak posvećen **KORUPCIJI U MEDIJIMA**, temi koju niti jedan medij do sada nije sustavno obradio. Možda je to i razumljivo jer tko voli pisati o sebi i pri tome još i negativno. Pošteno rečeno, više volimo pisati o sebi kad je obrnuto, pozitivno. I to je ljudski. Ipak, netko mora biti prvi!

Sve kreće s pozivom na ručak

"Oprostite, a koliko će me objava tog vašeg teksta koštati?", nerijetko se čuje kad novinar zamoli željenog sugovornika za intervju. Slijedi neugodna situacija u kojoj morate umirujućim tonom objasniti da **ne prodajete oglasni prostor** i niste mu došli uzeti novac, već vas zbilja zanima to čime se dotični bavi ili ono što ima za reći. Slijedi smiješak i dodatno pitanje – *"pa dobro, mogli bi barem na ručak otići? Ima tu u blizini jedan dobar restoran!"* Slijedi još malo natezanja, nekako ga uvjerite da za taj dio druženja nemate vremena i napokon možete uključiti diktafon i započeti svoj posao.

Nije im za zamjeriti, jer u doba sve većeg ispreplitanja novinarstva i marketinga njihova je granica postala skoro nevidljiva, pa su neki navikli da se u medije najlakše dolazi **pomoću poklona i usluga**. Ili pak grubom prijetnjom da više neće plaćati oglase, o kojima ti mediji sve više ovise. Tu mnogi izdavači i urednici pokleknu, no jednako su krivi i pojedini novinari, spremni za maleni znak pažnje objaviti nebitnu informaciju ili ulizivački komentar.

Sunovrat novinarske profesije već načete brzim tehnološkim promjenama ubrzan je početkom gospodarske krize 2008., kad su prihodi nakladnika znatno smanjeni, a sukladno tome i plaće novinara – barem onih koji nisu zbog te besparice dobili otkaz. Kriza je kasnije pogoršana pandemijom koronavirusa, zahvaljujući kojoj su oglašivači počeli skoro izravno uređivati pojedine medije. Svako malo zivkaju vlasnike, direktore i glavne urednike i određuju o čemu će se pisati. Na cijeni su zato dobili „razumni“ urednici, oni kojima se lako može objasniti važnost da neki kompromitirajući tekst ne bude objavljen, iako za njega javni interes postoji, pa pristaju na plaćenu cenzuru. Umjesto istraživačkog teksta, kooperativni će urednik objaviti neki panegirik, duboko svjestan da *"bez tih oglasa ne bi bilo novca za plaće"*. Neprimjetno su prešli sa žurnalizma na prostituciju, ponekad vrlo jeftinu.

Psi čuvari izvađenih očnjaka

Time se naravno čini ogromna šteta društvu, jer se takvom korupcijom čupaju očnjaci medijima, koji bi trebali biti **psi čuvari (watchdog)** demokracije. Otupljeni mediji više neće pisati o korupciji, pa podsjetimo da su upravo novinari prvi upozorili na mnoge ozbiljne slučajeve korupcije u RH, pišući o njima mnogo prije nego što su se pojedinim slučajevima pozabavili policija, tužiteljstvo i sudstvo. Da nije bilo medija, **Ivo Sanader** ne bi završio u zatvoru, a možda bi i danas bio hrvatski premijer, s daleko najdužim stažem. U Vladi RH sjedili bi razni žužuli, kuščevići, kujundžići i mnogi drugi koji su zbog korupcijskih afera ipak morali otići.

Sve to zna i druga strana, ona koja želi Hrvatsku kao korupcijsku Dembeliju, zemlju koju mogu do kraja uništiti bez da itko za to odgovara. Uz političare nacionalne razine, tu su i razna tijela lokalne samouprave, koja plemenitu ideju pomaganja lokalnih medija koriste za pritisak na njih. Tko odbije hvaliti lokalnog šerifa, ostat će bez općinskog, gradskog ili županijskog novca.

Napokon, tu su i sami novinari koji ponekad lupaju reket, pa mašući kompromitirajućim dokumentima pokušavaju što god ušičariti.

Kao što smo već napisali, **Media daily** će narednih mjeseci objavljivati serijal s konkretnim primjerima pritisaka uprava nekih kompanija i pojedinih načelnika, gradonačelnika i župana na medije, ali i razgovore s vlasnicima onih medija koji se i dalje bore protiv lokalne korupcije, pa i s onima koji su u toj neravnopravnoj borbi poraženi i odustali su od novinarstva. S nekoliko ćemo se županija posebno pozabaviti.

No u našem ćemo krimiću probati počistiti i u vlastitim redovima – samo što umjesto korumpiranih murjaka, ovdje imamo korumpirane novinare.

Ukoliko želite (anonimno ili javno) svjedočiti o vašim iskustvima s korupcijom u medijima javite nam se na desk@mediadaily.biz.

Prema **HND-ovom Kodeksu časti hrvatskih novinara**, novinar *"ne prihvaća darove, usluge, nagrade, plaćena putovanja, dodatno zapošljavanje, rad u politici i druge pogodnosti koje bi mogle dovesti u pitanje njegovu vjerodostojnost... Dužan je oduprijeti se svim oblicima pritisaka pojedinaca ili skupina da utječu na njegovo izvještavanje te o takvim pokušajima ima pravo obavijestiti javnost...Novinar ne smije objavljivati informacije radi stjecanja osobne materijalne koristi"*.

Kako su me kupili bankari

No vratimo se mi u stvarnost, s par crtica iz vlastitog iskustva.

Kad sam radio u **Business.hr-u**, redakciji u kojoj se izrazito pazilo na novinarsko poštenje, jedan je kolega s tiskovne konferencije donio poklonjeni mu mobitel. Kad smo ga pitali zašto je prihvatio tako skup poklon, lakonski je odgovorio: *"šta vam je, pa znam da ga ne smijem zadržati, poklonit ću ga nekome"*. Odlično, bravo, a kome to? Dječjem selu Lekenik? Caritasu? *"Ma ne. Darovat ću ga svojoj supruzi"*, lakonski nam je objasnio i otišao pisati izvještaj s presice. Dakle, niti iskusnim novinarima nije baš jasno gdje su granice.

Moj prvi doticaj s korupcijom bio je u Rovinju sredinom 90-ih. Jedna velika zagrebačka banka organizirala je stručnu edukaciju za novinare iz financijskog sektora. Do Rovinja nas je dovezao njihov vozač u službenoj limuzini i smjestili su nas u najbolji hotel. Tamo smo imali ne osobito dugačko predavanje bančnih stručnjaka, a onda bi svi skupa otišli na turneju po najboljim ribljim restoranima. Jednom nam se na večeri pridružio uvaženi senior, vrsni hrvatski novinar, za kojeg

nisam shvatio kako je on uopće – u eri prije mobitela – saznao da smo mi baš u tom restoranu. Sjeo nam je za stol, riješio svog zubaca i otišao dalje. Vozač mu je bio tadašnji asistent sa studija novinarstva, koji nam se također pridružio na večeri.

Počeo sam razmišljati o tome što njih dvojica tamo rade, no pravo je pitanje zapravo bilo što mi, tada još mladi novinari, radimo u ribljem restoranu, gdje večera košta koliko i naš prosječni honorar. Otvarali smo skupe butelje u društvu bankara o čijim ćemo aferama možda već za nekoliko dana morati pisati. A kad se jednom zbilja trebalo istražiti neke malverzacije u toj banci, nisam se osobito trudio kopati. Ušao sam u igru. Bila je to prva lekcija o kupovini novinara. Cijena? Dobar hotel, oborita riba, vrhunska vina i jedan dan jedrenja po rovinjskom akvatoriju. Dobro je, neki su se i puno jeftinije prodali.

Kasnije, sve nam je to postalo normalno. Glavni urednici koji ne propuštaju niti jedan božićni domjenak kako ne bi ostali bez poklona. Sektorski novinari koji se svojim poslom bave uglavnom zato da bi mogli besplatno putovati po sajmovima, kongresima, sportskim natjecanjima ili pak testirati sponzorske automobile koje onda tjednima besplatno voze.

Motivi za bavljenje novinarstvom su razni. Kad sam radio u **Nacionalu**, jedan kolega se razočaran vratio s tiskovne konferencije i požalio se naglas: *"bezveze sam tamo gubio vrijeme, ma zamisli ništa nam nisu dali!"*

Kaj se tebi više ne radi ovdje?

A potom su zaredale krize. Manje je bilo putovanja, kongresa, skupih restorana. Novinari su prestali biti važni jer su vlast preuzeli odjel marketinga i oglašivači. Jednom kad smo ih pustili, više ih se nije dalo zaustaviti. Kad sam u prosincu 2015. u **Poslovnom dnevniku** pisao o netom objavljenoj Uskokovoj optužnici u aferi Agram, optuženi **Petar Pripuz** nazvao je tadašnjeg glavnog urednika, a taj se nije ustručavao doći s mobitelom do mog stola kako bi mi uvaženi partner redakcije na uho rekao o kojim detaljima ne bi htio da se u tekstu piše. Sve je postalo jasnije kad je u posebnom prilogu o okrugloj godišnjici **Večernjaka** na glavnoj fotografiji osvanula nasmijana direktorica Večernjeg lista **Andrea Borošić** u društvu vlasnika **CIOS-a**. Tada je pala i predzadnja brana – dozvolili smo ljudima iz USKOK-ovih optužnica da nam uređuju novine. Zadnja je brana pala kad su, kao prikriveni vlasnici, počeli kupovati pojedine radijske postaje, lokalne televizije i portale. Sad više ne moraju korumpirati, dovoljno je nazvati urednike koje su sami postavili.

Godinu dana kasnije, u listopadu 2016., dan nakon premijere **Gazde**, filma redatelja **Darija Juričana** o **Ivici Todoriću** a u čijoj sam izradi i sam sudjelovao, jedan me od urednika otvoreno pitao – *"kaj se tebi više ne radi ovdje?"*, iako moj angažman na filmu nije bio u koliziji s mojim

stalnim novinarskim poslom. Problem je bio u tome što se moćni **Agrokor** naljutio. A to nije dobro – kad je svojedobno **Jutarnji list** objavio da **Konzum** ima skuplji sir od konkurencije, zbog pritiska Agrokor izbačena je rubrika u kojoj su uspoređivane cijene sličnih proizvoda. Još gore je bilo kad je Jutarnji list 2005. objavio da je "*Todorić prezadužen*", nakon čega je Agrokor smjesta povukao svoje reklame iz izdanja EPH.

Zbog Gazde ipak nisam dobio otkaz, no dočekao me 2020., zbog angažmana na filmu **Kumek**, posvećenom **Milanu Bandiću**. Navodno se na mene žalila donedavna direktorica Zagrebačkog holdinga **Ana Stojić Deban**. A kad je trebalo birati između svojih novinara i sponzora, **Styrijina** direktorica nije puno razmišljala. Formalni razlog mog otkaza ugovora o radu bio je pad prihoda zbog korona krize.

PPD se ponaša kao nekada Agrokor

Tako je to u Styriji, no niti u konkurentskoj **Hanza mediji (nekadašnji EPH)** stanje nije bolje. Na naslovnici **Glorije** početkom travnja, pred lokalne izbore, izašla je **Jelena Vukičević Pavičić**, kandidatkinja stranke Milan Bandić 365 za gradonačelnicu Zagreba. Ona je također bila i dugogodišnja šefica povjerenstva koje odlučuje o tome koliku će gradsku potporu dobiti pojedini lokalni (i lojalni) medij. Član povjerenstva je i **Ivica Lovrić**, pročelnik zagrebačkog Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport, kojem se sudi u nekoliko korupcijskih afera.

Podsjetimo, vlasnik Hanza medije je obitelj **Marijana Hanžekovića**, čije odvjetničko društvo Gradu pruža pravne usluge još od 2007., a on je uplatio 15 milijuna kuna jamčevine (2 milijuna eura) da bi zagrebački gradonačelnik Milan Bandić mogao izaći iz pritvora u kojem je završio zbog već spomenute afere Agram. Njihovi su se odnosi dodatno isprepleli kad je Grad Zagreb 2017. sa 360.000 kuna (48.000 eura) sufinancirao **Zagreb Times**, tjednik u izdanju Hanza medije, a taj je slučaj došao i pred **Povjerenstvo za odlučivanje o sukobu interesa**.

Naravno, nije Grad Zagreb jedini prema kojem Hanza pokazuje tako visok stupanj razumijevanja i interes za tople kompanijske priče. Krajem svibnja 2021., Glorija je objavila veliki tekst o ženama u upravi **PPD-a**, plinske kompanije koja danas predstavlja ono što je godinama bio Agrokor – moćnik kojeg se ne napada, jer rado dariva oglasima.

Serijal članaka Korupcija u medijima napisan je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama.

PODRŽI NEOVISNO I ODGOVORNO NOVINARSTVO**Saša Paparella**

Rođen 1969. u Zagrebu, diplomirani politolog. Od 1992. do 1999. radio je u zagrebačkom dopisništvu Slobodne Dalmacije. Nakon toga, urednik je vanjske politike u dnevnom listu Republika (2000.), urednik u tjedniku Nacional (2000.-2002.), reporter u Poslovnom tjedniku (2002.-2005.), te reporter i istraživački novinar u dnevnom listu Business.hr (2005.- 2009.) i u Poslovnom dnevniku (2009. - 2020.). Sada je slobodni novinar. Sudjelovao je u projektima dokumentarnih filmova Gazda i Gazda-početak, redatelja Darija Juričana. U tjedniku Forum u srpnju 2012. objavio je tekst pod nazivom 'Državni prijatelj br. 1', dotad najpotpuniji prikaz karijere vodećeg hrvatskog poduzetnika Ivice Todorića (Agrokor). Temeljem tog teksta 2016. mu je Hrvatski centar za istraživačko novinarstvo i slobodu medija (HRCIN) objavio knjigu Gazda, koja je doživjela tri izdanja. Također je objavio i knjigu Gazda: početak, o Miroslavu Kutli.

